

SYLWAN

SERIA B. — ARTYKUŁY... i SPRAWY TOWARZYSTWA.

Rocznik LV

Grudzień 1937

Nr 12

STANISŁAW SOWIŃSKI

Zwyczaje handlowe obrotu nasionami leśnymi.

(Dokończenie).

3. Rękojmia należytej jakości nasienia.

Jeśli rzecz sprzedana nie posiadała w chwili wydania właściwości, o których istnieniu zapewnił kupującego (gwarantował), albo jeśli miała wady, zmniejszające jej wartość ze względu na cel, w umowie oznaczony, albo z natury lub przeznaczenia rzeczy wynikający, sprzedawca obowiązany jest do rękojmi. (Art. 306 Kod.).

Kwestia tzw. gwarancji siły kiełkowania i czystości nasion jest rzeczą podstawową, dlatego też sprawa rękojmi posiada w handlu nasionami specjalne znaczenie i wymaga ustalenia norm jakości nasion i sposobów badania ich dobroci.

Kupujący traci prawa z tytułu rękojmi:

1. Jeżeli nie zawiadomi sprzedawcy o wadzie w ciągu miesiąca od jej wykrycia;

2. jeżeli w przypadkach, w których zbadanie rzeczy jest przyjęte, nie zawiadomi sprzedawcy o wadzie w ciągu miesiąca po uływie czasu, w którym przy należytej staranności mógł ją wykryć. (Art. 324 i 335 Kod. Zob.).

Kupujący zatrzymuje jednak prawo domagania się wynagrodzenia różnicy w jakości między umówionym i dostarczonym gorszym towarem, jeśli pobrał próbki na miejscu dostawy przed zabranieniem lub wypakowaniem towaru.

Jeśli wadliwy towar ulega z natury swej zepsuciu, winien kupujący po pobraniu próbek i równoczesnym uwiadomieniu sprzedającego, przedsięwziąć wszystkie możliwe środki zaradcze potrzebne do zakonserwowania towaru.

Koniecznym jest ustalenie w umowie względnie regulaminie sprzedawcy sposobu zbadania wady rzeczy dostarczonej, a więc przesłania próbki do stacji oceny nasion.

Z tym łączy się konieczność ustalenia terminu pobierania tzw. próbek, wysyłanych do stacji oceny nasion i ich sposobu pobierania.

Jakość nasion.

Z natury i przeznaczenia towaru wynika, że sprzedający winien dostarczyć nasiona zdrowe, odpowiadające średnim normom dla poszczególnych gatunków tak pod względem czystości, jak i siły kiełkowania i wartości użytkowej.

W Polsce nie ustalono dotychczas ściśle takich powszechnie uznanych norm dobroci nasion drzew leśnych, jednakże prowadzone są w tym kierunku już daleko zaawansowane prace, uzgadniane z zagranicznymi stacjami oceny nasion.

Najsilniejszy wpływ na kształtowanie się norm takich mają stacje oceny nasion, które w praktyce sporadycznie normy te przynajmniej dla regionalnych potrzeb ustalają.

Najwięcej materiału badawczego nasion drzew leśnych posiada Stacja oceny nasion przy Instytucie Badawczym lasów państwowych w Warszawie, to też przez nią podawane normy jakości nasion zyskały stosunkowo największą powszechność.

Ograniczenie odpowiedzialności z tytułu rękojmi.

Strony mogą przez umowę odpowiedzialność z tytułu rękojmi rozszerzyć, ograniczyć lub wyłączyć.

Jednakże wyłączenie lub ograniczenie odpowiedzialności z tytułu rękojmi jest nieważne, jeśli sprzedawca zataił podstępnie przed kupującym wadę przedmiotu sprzedaży. (Art. 308 Kod. Zob.).

Specjalnie odnośnie do nasion drzew leśnych, strony winny jasno czy to w warunkach dostawy, czy też w samej umowie, ustalić czasokres wyczekiwania potrzebny do stwierdzenia wad. Przede wszystkim tak sprzedający przed dokonaniem wysyłki, jak i kupujący przed formalnym przyjęciem towaru winni pobrać w sposób zwyczajem ustalony próbki z danej przesyłki i odesłać je do Stacji oceny nasion.

Jakiegokolwiek reklamacje (tzw. żądanie udzielenia rękojmi) po przeprowadzeniu siewu, w wypadkach, gdy siew ten nie udał się, jest już spóźnione i bezprzedmiotowe, gdyż negatywny rezultat siewu może być wynikiem nie tylko złej jakości nasienia, ale także zależy od splotu warunków, w jakich nasienie to poddane było procesom biologicznym. Z tego względu dla bezspornego stwierdzenia jakości nasienia koniecznym jest zbadanie go przed wysiewem przez Stację oceny nasion.

Tab. 1. Średnie normy jakości t. z. czystości, kiełkowania i wartości użytkowej nasion ważniejszych drzew leśnych.

Rodzaj i gatunek drzewa	Czystość, norma średnia w procentach	Zdolność kiełkowania, norma średnia w procentach	Wartość użytkowa średnia w procentach
a) liściaste			
Brzozy (<i>Betula</i>)	30	30	9
Buk zwyczajny (<i>Fagus silvatica</i>)	85	60 *)	51
Dąb bezszypułkowy (<i>Quercus sessilis</i>)	95	70 *)	66
Dąb szypułkowy (<i>Quercus pedunculata</i>)	95	70 *)	66
Dąb czerwony (<i>Quercus rubra</i>)	95	80 *)	76
Grab (<i>Carpinus betulus</i>)	90	60 *)	54
Grochodrzew, akacja (<i>Robinia pseudoacacia</i>)	95	75	71
Jesiony (<i>Fraxinus</i>)	85	80	68
Klon zwyczajny (<i>Acer platanoides</i>)	85	65	55
Klon jawor (<i>Acer pseudoplatanus</i>)	85	70	59
Lipy (<i>Tilia</i>)	85	70	59
Olsza czarna (<i>Alnus glutinosa</i>)	60	40	24
Olsza szara (<i>Alnus incana</i>)	60	30	18
Wiązy (<i>Ulmus</i>)	50	70	35
b) iglaste			
Daglezja (<i>Pseudotsuga Douglasii</i>)	90	55	49
Jodła pospolita (<i>Abies pectinata</i>)	85	40 *)	34
Modrzew europejski (<i>Larix europaea</i>)	80	40	32
Modrzew polski (<i>Larix polonica</i>)	80	30	24
Sosna Banka (<i>Pinus Banksiana</i>)	85	80	68
Sosna czarna (<i>Pinus nigra, Laricio</i>)	85	65	55
Sosna górska (kosodrzew) (<i>Pinus montana</i>)	90	80	72
Sosna limba (<i>Pinus cembra</i>)	90	80	72
Sosna pospolita (<i>Pinus silvestris</i>)	90	85	76
Sosna smołowa (<i>Pinus rigida</i>)	85	80	68
Sosna Weymutka (<i>Pinus strobus</i>)	90	65	59
Świerk pospolity (<i>Picea excelsa</i>)	85	80	68
Jodła kaukaska (<i>Abies Nordmanniana</i>)	80	30	24
Jodła hiszpańska (<i>Abies pinsapo</i>)	80	30	24
Modrzew syberyjski (<i>Larix sibirica</i>)	80	30	24
Modrzew japoński (<i>Larix leptolepis</i>)	80	30	24
Świerk bałkański (<i>Picea omorica</i>)	90	70	63
Świerk syberyjski (<i>Picea obovata</i>)	90	70	63
Świerk kłujący (<i>Picea pungens</i>)	90	70	63
Sosna morska (<i>Pinus maritima pinaster</i>)	95	40	38
Sosna bałkańska (<i>Pinus peuce</i>)	95	50	47
Cis (<i>Taxus baccata</i>)	90	70	63
c) ziarna i pestki drzew owocowych			
Głogi (<i>Crataegus</i>)	80	60	48
Morwa biała (<i>Morus alba</i>)	80	50	40
Jabłoń dzika (<i>Pirus malus</i>)	80	70	56
Grusza dzika (<i>Pirus communis</i>)	80	70	56
Czereśnia (<i>Prunus avium</i>)	90	70	63
Sliwa węgierka (<i>Prunus domestica</i>)	90	80	72
Sliwa mirab., wiśniowa (<i>Prunus Myrobalana</i>)	90	80	72
Sliwa krzewiasta, antypka (<i>Prunus Mahaleb</i>)	90	80	72
Róża dzika (<i>Rosa canina</i>)	70	70	49
d) nasiona roślin pastewnych			
Żarnowiec (<i>Spartium scoparium</i>)	95	70	66
Łubin trwały (<i>Lupinus perennis</i>)	95	80	76

*) Zdrowotność ustalona przez krajanie.

*

Szkody z powodu mrozu.

Jeśli dostawa ma nastąpić późną jesienią w miejscu lub na stację kolejową, należy z nastaniem mrozów wstrzymać się z dostawą aż do ustania mrozów.

Dopiero z nastaniem stosownej pory można przystąpić do dostawy za poprzednim jej zapowiedzeniem.

Jeśli kupujący oświadczy gotowość poniesienia szkód mogących powstać wskutek mrozu, wówczas sprzedający winien na żądanie kupującego skutecznie dostawę nawet podczas mrozu.

Specjalnie odnosi się to do przewozu żołądzi, bukwi, orzechów oraz sadzonek późną jesienią, względnie wczesną wiosną.

Moment ryzyka ze względu na domniemaną przyczynę natury wyższej winien być w takich transakcjach handlowych brany przez obie strony pod uwagę.

Bonifikata.

Jeśli zgodnie stwierdzono, że dostawa jakościowo i ilościowo nie odpowiadała zamówieniu, obowiązany jest sprzedający do udzielenia tzw. bonifikaty bądź gotówkowej przez procentowe obniżenie faktycznej ceny kupna, lub bonifikaty towarowej przez dodatkowe dostarczenie nowej partii towaru.

Żądanie udzielenia takiej bonifikaty nazywane bywa „reklamacją“.

4. Pobieranie próbek.

Jeśli próbek nie pobrano na podstawie wzajemnego porozumienia, wtedy należy je brać wedle wyboru kupującego w sposób wykluczający wszelką wątpliwość co do identyczności próbek dostarczonego towaru i co do prawidłowości ich pobierania.

Przy pobieraniu próbek należy się trzymać zasad ustalonych przez krajowe stacje oceny nasion, z tym, że próbka winna reprezentować możliwie najdokładniej przeciętną jakość całej dostawy.

Sprzedający ma prawo być obecnym przy braniu próbek, dlatego należy go zawiadomić w czas o dniu i porze brania próbek.

Gdyby sprzedający nie był obecny w miejscu dopełnienia, wskazał jednak w odpowiednim terminie kupującemu swego zastępcę, wtedy kupujący winien zawiadomić wskazanego zastępcę o dniu i porze pobrania próbek.

Jeśli funkcjonariusz urzędowy wykonuje pobieranie próbek, wolno kupującemu domagać się, aby pobrano oprócz próbek pobranych urzędownie w sposób wyżej opisany, także próbki z miejsc prze-

zeń wskazanych, co jednak zaznaczyć należy osobno tak na dotyczących próbkach, jakoteż i w protokole poświadczającym tę czynność.

Próba nasienia do oceny powinna być tak pobrana, aby wynik badania charakteryzował wartość całej partii nasienia, której próba dotyczy.

Dla otrzymania takiej przeciętnej próby należy:

a) Próby nasion sypkich (np. dobrze oczyszczonych nasion drzew iglastych) pobierać z worków zamkniętych próbnikiem, po trochę nasienia z każdego worka z trzech miejsc: z góry, środka i z dołu.

Jeśli partia składa się z 1—10 worków, to pobieramy poszczególne próbki z każdego worka, przy 10—20 workach z każdego drugiego worka, przy 20—50 conajmniej z 20 worków. Poszczególne próbki należy zsypać razem do jednego naczynia, np. do dużej miski, starannie przemieszać i stąd odebrać próbę do badania.

Przy partii składającej się z więcej jak 50 worków, należy pobrać większą ilość przeciętnych prób z tym, że każda przeciętna próba przysłana do zbadania nie może pochodzić z większej ilości worków, jak 50.

b) Próby nasion nie sypkich należy pobierać z kupy. W tym celu należy wysypać nasienie z odpowiedniej liczby worków na jedno miejsce, przemieszać i z różnych miejsc kupy odebrać po trochu nasienia, postępując dalej, jak wyżej.

Dla analiz sądowych próba musi być pobrana protokolarnie przy świadkach. W tym wypadku z przemieszanej próby wspólnej odbiera się 3 próby pojedyncze, jedna dla oceny, druga dla sprawdzenia i trzecia dla ewentualnej superanalizy.

Próby te powinny być opieczętowane.

Waga próbki.

Wagę najmniejszej przyjmowanej przez stacje do oceny próbki oraz sposób ich badania podaje tabela 2.

Przesyłanie próbek do stacji oceny nasion.

Przesyłka próbek musi być uskuteczniiona w suchym i trwałym opakowaniu (pudełka tekturowe, drewniane, blaszane lub torebki płócienne, względnie torebki podwójne z grubego papieru).

Niestaranne opakowanie może spowodować uszkodzenie nasion w przesyłanej próbie i wpłynąć na wyniki analizy.

Protokół pobrania próbki.

Protokół winien stwierdzać dokładnie i jasno fakt pobrania próbki z danej partii nasienia. Winien być tak ułożony, by nie

Tab. 2. Tabela określająca wielkości próbek.¹⁾

Rodzaj nasion	Wielkość próbki w gramach	Wielkość ścisł. próbki w gramach
<i>Abies</i>	100	25
<i>Acer</i>	100	25
<i>Alnus</i>	30	5
<i>Betula</i>	30	5
<i>Caragana</i>	100	25
<i>Carpinus</i>	100	25
<i>Carya</i>	100	25
<i>Chamaecyparis</i>	30	5
<i>Fagus</i>	250	125
<i>Fraxinus</i>	100	25
<i>Laburnum</i>	100	25
<i>Larix</i>	50	10
<i>Morus</i>	50	5
<i>Picea</i>	50	10
<i>Pinus cembra</i>	100	20
<i>Pinus Banksiana</i>	50	10
<i>Pinus nigra</i>	50	10
<i>Pinus rigida</i>	50	10
<i>Pinus silvestris</i>	50	10
<i>Pinus strobus</i>	50	10
<i>Pirus</i>	50	10
<i>Pseudotsuga</i>	50	10
<i>Populus</i>	30	1
<i>Quercus</i>	500 szt.	—
<i>Robinia</i>	100	15
<i>Salix</i>	30	1
<i>Sambucus</i>	30	5
<i>Spartium</i>	50	10
<i>Taxus</i>	100	25
<i>Thuja</i>	30	5
<i>Tilia</i>	100	10
<i>Ulmus</i>	100	15
<i>Juglans</i>	500 szt.	—
<i>Aesculus</i>	500 "	—
<i>Corylus</i>	500 "	—
<i>Crataegus</i>	100	30
<i>Juniperus</i>	50	10
<i>Prunus</i>	100	30
<i>Rosa</i>	50	10
<i>Sorbus</i>	100	30
<i>Symphoricarpus</i>	50	10
<i>Viburnum</i>	100	30

nasuwał wątpliwości, że dana próbka reprezentuje cały zapas nasienia.

Najprostszy wzór protokołu takiego brzmi:

¹⁾ Przepisy dotyczące badania nasion drzew leśnych, wedle Tyszkiewicza. Wyniki oceny nasion drzew leśnych w r. 1931--32. Warszawa 1933.

P r o t o k ó ł

pobrania próbek nasion:

Podpisani stwierdzają, że w ich obecności pobrane zostały z przygotowanych do ekspedycji worków oznaczonych znakami i numerami

próbki nasion:

i wsypane do torebek zaadresowanych do stacji oceny nasion:

Torebki te zamknięto, po czym oddano do nadania na pocztę.

Obecni przy pobieraniu próbek:

.....
dnia

Termin nadsyłania próbek.

Jakkolwiek termin nadsyłania próbek zależny jest od potrzeb rynku handlowego, z natury rzeczy ustaliły się pory pobierania próbek dla potrzeb leśnictwa. Terminy te na ogół zgodne są z porą dojrzewania nasion, oraz porą ich wysiewu.

Terminy te jednak nie dotyczą pobierania próbek przy okazji transakcji handlowych, przy których kupujący ma prawo pobierać próbki, przy każdej okazji odbioru nasion.

Karta oceny.

W y n i k i b a d a n i a próbki podaje stacja oceny nasion w tzw. karcie oceny.

Karta oceny zawiera opis próbki, nazwę i jej sposób pobrania (kto podpisał protokół pobrania), wagę próbki, czystość i rodzaj zanieczyszczeń, zdrowotność nasion ustaloną przez krajanie, energię kiełkowania, siłę kiełkowania, wartość użytkową, wagę tysiąca ziarn, oraz specjalne uwagi, jakie nasunęły się przy okazji badania tej próbki.

Sprzedaż według próbki.

Przy sprzedaży według próbki lub wzoru rozumie się, że istnienie właściwości, jakie ma próbka lub wzór jest przez sprzedawcę zapewnione (art. 321 Kod. Zob.).

Nieistotna różnica nie uzasadnia roszczenia odszkodowania. Kupujący ma prawo tylko wówczas do nieprzyjęcia towaru, jeśli towar ten różni się istotnie od typowej próbki.

Różnica, która powstała z natury rzeczy wskutek upływu pewnego czasokresu między dostawą towaru, a próbką, nie uzasadnia roszczenia odszkodowania.